

Εφαρμογές πρακτικών της παιδαγωγικής του γραμματισμού και των πολυγραμματισμών

*Άννα Φτερνιάτη
Επίκουρη Καθηγήτρια ΠΤΔΕ
Παν/μίου Πατρών*

Οι σύγχρονες τάσεις που κυριαρχούν στη διδακτική του γλωσσικού μαθήματος εκπορεύονται από την έννοια του **γραμματισμού** (*literacy*). Είναι σαφής ο **κοινωνικός προσανατολισμός** που έχει πάρει τα τελευταία χρόνια η διδακτική προσέγγιση της μητρικής γλώσσας, (παιδαγωγική του γραμματισμού), καθώς και το ενδιαφέρον της προς τις σύγχρονες κοινωνικές εξελίξεις στη σημερινή παγκοσμιοποιημένη κοινωνία (πολυγραμματισμοί και παιδαγωγική των πολυγραμματισμών).

Παιδαγωγική του γραμματισμού (literacy pedagogy)

- βασική μονάδα προσδιορισμού αναγνωρίζεται **το κειμενικό είδος** (*genre*), όπως αυτό διαμορφώνεται από την εκάστοτε κοινωνικοπολιτισμική πραγματικότητα
- ορίζεται ως κύριο μέσο του σχολικού γραμματισμού η **επεξεργασία και παραγωγή των γραπτών κυρίως κειμενικών ειδών** που θεωρούνται σημαντικά για τον προσδιορισμό και τη μετάδοση της γνώσης σε ποικίλους τομείς
- συνιστάται ιδιαίτερα η πρόβλεψη **επικοινωνιακών και αλληλεπιδραστικών δραστηριοτήτων** (μαθητών/τριών και εκπαιδευτικού και των μαθητών/τριών μεταξύ τους) με πρακτικές που προωθούν τη συνειδητοποίηση των κειμενικών ιδιαιτεροτήτων
- προβλέπεται διάθεση χρόνου για την **επεξεργασία του γραπτού λόγου** των μαθητών/τριών μέσα από 3 στάδια

Πολυγραμματισμοί (*multiliteracies*)

- συμπληρωματική θεωρία του γραμματισμού (New London Group, 1996)
- **προσέγγιση του σύγχρονου περιβάλλοντος** και ιδίως των διαφορετικών ειδών λόγου μέσω των οποίων εκφράζεται αυτό
- αναγκαιότητα ανάπτυξης δεξιοτήτων απαραίτητων για την κατανόηση **πολυτροπικών κείμενων** (*multimodal texts*), που συνδυάζουν διαφορετικούς σημειωτικούς τρόπους (π.χ. γλωσσικό, οπτικό, ηχητικό) για την παραγωγή νοήματος και λόγου μέσα σε **πολυμορφικά και πολυπολιτισμικά κοινωνικά περιβάλλοντα**

Ως διδακτική προσέγγιση

- έμφαση στην εξοικείωση των διδασκομένων με την **επεξεργασία κειμένων και ειδών λόγου από ένα ευρύ φάσμα πολιτισμικών πηγών** που αναδύονται στην ταχύτατα εξελισσόμενη σύγχρονη κοινωνία
- **ανάπτυξη κριτικής μεταγλώσσας** για να μιλούν, αλλά και να καταλαβαίνουν, την κοινωνική και πολιτισμική δύναμη αυτών των κειμένων, καθώς και των συναφών κοινωνικών πρακτικών
- η **κοινωνική ενδυνάμωση** των διδασκομένων όχι μόνο παραμένει ανάμεσα στις βασικές επιδιώξεις αυτής της προσέγγισης αλλά η σημασία της εμφανίζεται πιο ισχυροποιημένη.

Σχέδιο (*Design*)

- επιχειρεί να αντικαταστήσει τους παραδοσιακούς όρους «γράψιμο» ή «παραγωγή γραπτού λόγου»
- αναφέρεται στην αξιοποίηση όλων των υπαρχόντων πόρων για τη δόμηση και τη δημιουργία ενός κειμένου (στην περίπτωση της γλώσσας).
- αποτελεί μια δυναμική διαδικασία που αποτελείται από αναζήτηση πηγών, επιλογή, συνδυασμό και σύνθεση.

Οι τρεις όψεις του Σχεδίου

- το **σχεδιασμένο** (*designed*)
- ο **σχεδιασμός** (*designing*)
- το **ανασχεδιασμένο** (*redesigned*)

Εφαρμογή μέσα από τέσσερις τομείς στη διδασκαλία

- **τοποθετημένη πρακτική** (*situated practice*)
- **ανοιχτή διδασκαλία** (*overt instruction*)
- **κριτική πλαισίωση** (*critical framing*)
- **μετασχηματισμένη πρακτική** (*transformed practice*)
 - εξασφαλίζεται η ενεργός συμμετοχή των μαθητών/τριών στη διδακτική διαδικασία
 - τους δίνεται η δυνατότητα να εσωτερικεύουν και να χειρίζονται αποτελεσματικά μια ποικιλία γλωσσικών μορφών και νοημάτων

η τοποθετημένη πρακτική (*situated practice/experiencing*)

αφορά την αξιοποίηση της εμπειρίας των μαθητών/τριών από κείμενα της καθημερινής τους ζωής και του ευρύτερου κοινωνικού χώρου, που εξασφαλίζουν το ενδιαφέρον και κατ' επέκταση τη συμμετοχή τους στη μάθηση

η ανοιχτή διδασκαλία (*overt instruction/conceptualising*)

αφορά την προσπάθεια μέσα από τις δραστηριότητες να εξηγηθεί και να γίνει κατανοητή η λειτουργία των γλωσσικών στοιχείων και μηχανισμών που συμβάλλουν στην οργάνωση, στη σύσταση και την κατανόηση ενός κειμενικού είδους με χρήση μεταγλώσσας

η κριτική πλαισίωση (*critical framing/analysing*)

αφορά την προσπάθεια κριτικής θεώρησης-ερμηνείας ενός κειμένου με βάση την ένταξή του στο κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο, μέσα στο οποίο παράγεται και λειτουργεί

η μετασχηματισμένη πρακτική (*transformed practice/applying*)

ενθαρρύνεται κατά την παραγωγή λόγου, προφορικού και γραπτού, η μεταφορά, προσαρμογή και ένταξη του παραγόμενου κειμένου σε ανάλογο ή διαφορετικό -από εκείνο του αρχικού προς επεξεργασία κειμένου που προηγήθηκε- επικοινωνιακό, άρα και κοινωνικοπολιτισμικό, πλαίσιο

- Στα πλαίσια της παρουσίασης γίνεται προσπάθεια να εφαρμοστούν στο γλωσσικό μάθημα **πρακτικές της παιδαγωγικής του γραμματισμού και των πολυγραμματισμών** σε όλα τα στάδια της διδασκαλίας, από την επιλογή κειμένων και τις δραστηριότητες κατανόησης-επεξεργασίας τους, μέχρι και την παραγωγή γραπτού λόγου.

- Παραδείγματα θα δοθούν από το ήδη υπάρχον διδακτικό υλικό από το οποίο φαίνεται να προσφέρονται αρκετές ευκαιρίες για την εφαρμογή πρακτικών των παραπάνω προσεγγίσεων, με εξαίρεση θέματα κριτικής πλαισίωσης (αφιερώνονται ελάχιστες δραστηριότητες).

1. Σχεδιασμοί που αφορούν την Τοποθετημένη Πρακτική

Εδώ ο στόχος είναι να αντιπροσωπεύονται στο διδακτικό υλικό οι κειμενικές παραστάσεις με τις οποίες έρχεται σε επαφή στην καθημερινότητά του ο μαθητής/τρια

Τα κείμενα θα πρέπει να χαρακτηρίζονται από **γλωσσική ποικιλία** προκειμένου να εξασφαλίζουν την ενασχόληση των μαθητών/τριών με τους βασικούς κειμενικούς τύπους:

- να είναι **όχι μόνο λογοτεχνικά αλλά και κείμενα από τον ευρύτερο κοινωνικό χώρο** (άρθρα από τον τύπο, διαφημίσεις, ενημερωτικά έντυπα, οδηγίες κάθε είδους, χάρτες, πίνακες, επιστολές, ημερολόγια κτλ.)

- να έχουν προκύψει από «**αυθεντικές**» περιστάσεις επικοινωνίας του κοινωνικού χώρου και να παρουσιάζονται **με τη μορφή που κυκλοφορούν** στον κοινωνικό χώρο

- να υπάρχει αντιπροσώπευση των **ειδών λόγου** που κυκλοφορούν στον κοινωνικό χώρο, δηλαδή:

- 1.Λογοτεχνικά κείμενα**

- 2.Πληροφοριακά κείμενα**

- 3.Κείμενα εκφραστικού λόγου**

- 4.Κείμενα πειθούς**

- να υπάρχει αντιπροσώπευση των **ειδών κειμένου** (γέννη λόγου) που κυκλοφορούν στον κοινωνικό χώρο, δηλαδή:

1.Αφηγηματικά κείμενα

2.Περιγραφικά κείμενα

3.Επιχειρηματολογικά κείμενα

- να χρησιμοποιούνται κείμενα που να αξιοποιούν τις νέες τεχνολογίες στην παρουσίασή τους (**πολυτροπικότητα**), όπως συμβαίνει στον υπόλοιπο κοινωνικό χώρο

2. Σχεδιασμοί που αφορούν την Ανοιχτή Διδασκαλία

Εδώ ο στόχος είναι να επιχειρείται μέσα από τις δραστηριότητες να εξηγηθεί και να γίνει κατανοητή η λειτουργία των γλωσσικών στοιχείων και μηχανισμών που συμβάλλουν στην οργάνωση, στη σύσταση και την κατανόηση ενός κειμενικού είδους με χρήση μεταγλώσσας.

Τέτοιες πρακτικές αποτελούν οι **δραστηριότητες** εκείνες μέσω των οποίων γίνεται η **ανάδειξη της ιδιαίτερης οργάνωσης κάθε κειμενικού είδους** και του **τρόπου με τον οποίο τα γλωσσικά στοιχεία δομούν τη συνοχή και το ύφος** στο συγκεκριμένο κάθε φορά είδος κειμένου.

2α. Δραστηριότητες συνειδητοποίησης κειμενικής υπερδομής

Ως τέτοιες παρουσιάζονται/θεωρούνται ερωτήσεις που διαγράφουν τα βασικά σημεία δομής ενός συγκεκριμένου κειμενικού είδους (αφηγηματικού, περιγραφικού κτλ.) ή σαφείς αναφορές των στοιχείων που ο μαθητής/τρια θα πρέπει να ελέγχει αν εμπεριέχονται στο κείμενο προς επεξεργασία κάθε φορά.

2β: Δραστηριότητες επεξεργασίας συνειδητοποίησης κειμενικής υπερδομής

1. Προσπαθήστε να απαντήσετε στις παρακάτω ερωτήσεις, βρίσκοντας μέσα στο κείμενο τις πληροφορίες που χρειάζεστε:

- α. Τι περιγράφει ο συγγραφέας; Ποιος κατοικούσε στο σπίτι;
- β. Πού βρίσκεται το σπίτι; Έχουμε πληροφορίες για το πώς ήταν απ' έξω;
- γ. Πώς είναι το σπίτι από μέσα με τη σειρά που βλέπει τους χώρους ο συγγραφέας;
- δ. Ποια στοιχεία δείχνουν πώς ήταν η ζωή του ποιητή μέσα σ' αυτό;
- ε. Ποιες είναι οι σκέψεις και τα σχόλια του συγγραφέα;

2β. Δραστηριότητες συνειδητοποίησης λειτουργικής γραμματικής

Εδώ παρουσιάζονται δραστηριότητες με τελικό στόχο την ανάπτυξη του ενσυνείδητου ελέγχου και χειρισμού των γλωσσικών στοιχείων για την επιτέλεση υφολογικής διαφοροποίησης, κειμενικής συνοχής και κειμενικής διαφοροποίησης.

2γ: Δραστηριότητες συνειδητοποίησης λειτουργικής γραμματικής

2. α. Ο συγγραφέας προτιμάει τον ενεστώτα στην περιγραφή του, ενώ, όταν αφηγείται στιγμές από τη ζωή του ποιητή, χρησιμοποιεί παρελθοντικούς χρόνους και κυρίως παρατατικό. Γιατί νομίζετε ότι συμβαίνει αυτό;

β. Στο κείμενο συναντάμε πολλά επίθετα που

- μας δίνουν περισσότερες πληροφορίες για τα πράγματα που περιγράφονται και κάνουν την περιγραφή πιο ζωντανή, σαφή, ακριβή και παραστατική.
- μας μεταφέρουν ένα σχόλιο που θέλει να κάνει ο συγγραφέας για ό,τι βλέπει και περιγράφει. Τα επίθετα μας δείχνουν δηλαδή την οπτική γωνία, την προσωπική ματιά του συγγραφέα, το πώς βλέπει αυτός τα πράγματα που περιγράφει.

Μπορείτε να βρείτε μερικά επίθετα στο κείμενο που απλώς περιγράφουν και μερικά που ταυτόχρονα σχολιάζουν;

γ. Τα επίθετα περιγράφουν με σύντομο τρόπο ένα χαρακτηριστικό των ουσιαστικών που συνοδεύουν. Δείτε πώς θα περιγράφαμε χρησιμοποιώντας στη θέση των επιθέτων περισσότερες λέξεις:

Στο δωμάτιο υπάρχει ένα τραπεζάκι από ακατέργαστο ξύλο (από ξύλο που δεν το έχουν κατεργαστεί), μια καρέκλα ψάθινη (από ψάθα) κι ένα σιδερένιο τρίποδο (από σίδηρο).

Προσπαθήστε να αντικαταστήσετε τα υπογραμμισμένα επίθετα του κειμένου με φράσεις που να περιγράφουν τα ουσιαστικά που συνοδεύουν.

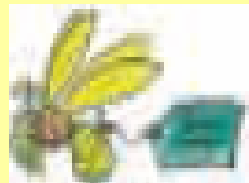
δ. Σε ένα κείμενο που περιγράφει ένα κτίσμα μέσα στο χώρο υπάρχουν πολλές λέξεις, μόνες τους ή μαζί με άλλες, που φανερώνουν τόπο. Τέτοιες μπορεί να είναι, για παράδειγμα, επιρρήματα (γύρω, πάνω, έξω) ή φράσεις με προθέσεις (π.χ. από την αυλή, σε μια γωνιά).

Χωριστείτε σε τέσσερις ομάδες και βρείτε τέτοιες λέξεις μέσα στο κείμενο. Κερδίζει βέβαια η ομάδα που θα βρει τις περισσότερες.

2γ. Μεταγλωσσική περιγραφή γραμματικών φαινομένων

Εδώ παρουσιάζονται περιπτώσεις κατά τις οποίες γίνεται, εκτός δραστηριοτήτων, ρητή διδασκαλία με χρήση μεταγλώσσας της λειτουργίας των μορφοσυντακτικών φαινομένων που χρησιμοποιούνται για τη σύνθεση κάθε κειμενικού είδους.

2δ: Μεταγλωσσική περιγραφή γραμματικών φαινομένων λειτουργικής γραμματικής

Για να τραβήξει την προσοχή μας μια διαφήμιση, να μας επηρεάσει και να μας πείσει, χρησιμοποιεί:

- ❖ Κυρίως την προστακτική έγκλιση (μερικές φορές και την υποτακτική)
- ❖ Πολλά σημεία στίξης, και ιδιαίτερα το θαυμαστικό, το ερωτηματικό και τα αποσιωπητικά
- ❖ Πολλά επίθετα και μάλιστα με τρόπο συχνά υπερβολικό. Έτσι, τα σάντουιτς της διαφήμισης 3, για παράδειγμα, δεν είναι μόνο *καλά* αλλά *μοναδικά*, *ξεχωριστά* και όχι απλώς *φρέσκα* αλλά *ολόφρεσκα*. Ακόμα, το γάλα Α δεν είναι απλώς *θρεπτικό* αλλά *θρεπτικότερο* (*πιο θρεπτικό*) από άλλα γάλατα (συγκριτικός βαθμός). Πολύ συχνά μάλιστα είναι το *θρεπτικότερο*, το *πιο θρεπτικό απ' όλα*, είναι *θρεπτικότετατο* (υπερθετικός βαθμός).

2ε. Διδασκαλία πολυτροπικής επικοινωνίας

Στη συνέχεια παρουσιάζονται περιπτώσεις πολυτροπικών κειμένων κατά τις οποίες γίνεται **προσπάθεια διδασκαλίας και των άλλων τρόπων** (π.χ. της εικόνας), **εκτός του γλωσσικού**, κατά την επεξεργασία, καθώς αυτό θεωρείται ως βασικό στοιχείο πρακτικής εντασσόμενης στους πολυγραμματισμούς.

2ε: Διδασκαλία πολυτροπικής επικοινωνίας

Συμμαχία
**ΣΤΑΜΑΤΗΣΤΕ
ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ**

ΠΑΝΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΜΕΡΑ ΑΝΤΙΠΟΛΕΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΟ
ΑΝΤΙΠΟΛΕΜΙΚΟ
ΣΥΛΛΑΛΗΤΗΡΙΟ
ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

15

ΦΛΕΒΑΡΗ

12μ ΣΥΝΤΑΓΜΑ

1. Παρατηρήσατε την αφίσα της προηγούμενης σελίδας; Μπορείτε τώρα ν' απαντήσετε στις παρακάτω ερωτήσεις:

- α. Για ποιο γεγονός μάς ενημερώνει η αφίσα;
- β. Ποιες βασικές πληροφορίες μάς δίνει γι' αυτό;
- γ. Το συλλαλητήριο έχει μόνο πανελλαδικό χαρακτήρα;
- δ. Ποιο είναι το κυρίαρχο χρώμα της αφίσας; Γιατί νομίζετε ότι συμβαίνει αυτό;
- ε. Ποιες είναι οι πληροφορίες που βρίσκονται σε έντονο χρώμα; Γιατί πιστεύετε ότι συμβαίνει αυτό;

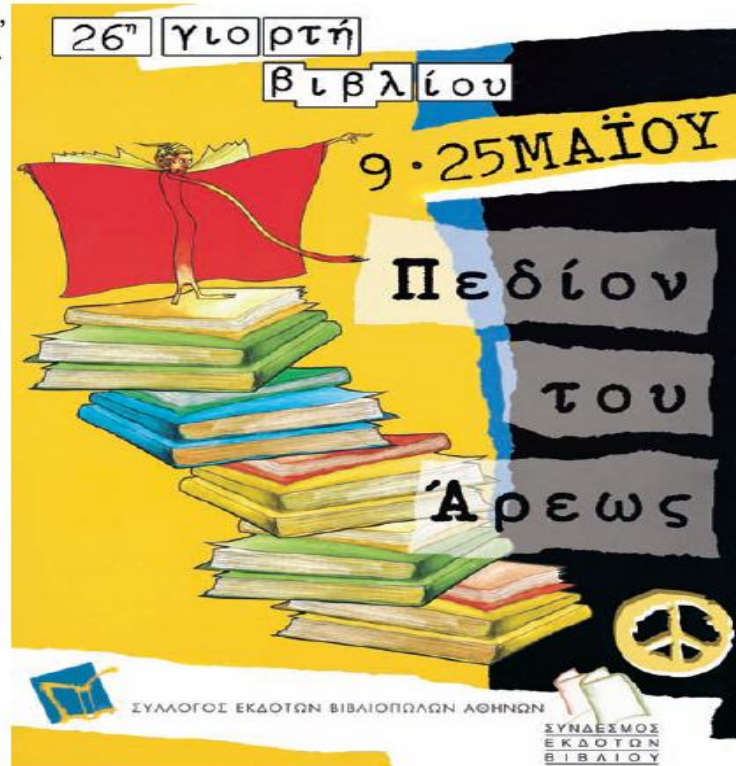

2. Περιπατώντας σε κάποιον κεντρικό δρόμο διαβάζετε αυτή την αφίσα. Θα θέλατε να πάρετε μέρος σ' αυτό το συλλαλητήριο; Δικαιολογήστε την απάντησή σας.

2

Παρατήρησε την αφίσα, διάβασε τι γράφει και πες.

- ☀ Ποιο γεγονός αναγγέλλει;
- ☀ Ποιος διοργανώνει αυτό το γεγονός;
- ☀ Πότε θα πραγματοποιηθεί;
- ☀ Πού;
- ☀ Έχουν όλα τα γράμματα της αφίσας το ίδιο μέγεθος;
- ☀ Ποια είναι πιο μεγάλα; Γιατί;

Η αφίσα θέλει να τραβήξει την προσοχή μας.

Αναγγέλλει ένα γεγονός, ένα θέαμα, μια εκδήλωση.
Δίνει πληροφορίες (ποιος, τι, πού, πότε).
Είναι γραμμένη με έντονα γράμματα, πεζά και κεφαλαία. Συχνά έχει διάφορα χρώματα, φωτογραφίες ή σχέδια.

Για να δεις και να φτιάξεις αφίσες, πήγαινε στο **Τετράδιο Εργασιών**, στις **ασκήσεις 1** και **2** στις σελίδες 59 και 60.

Με τι θα ασχοληθούμε:

- Πώς φτιάχνουμε μια εικονογραφημένη ιστορία
- Πώς μετατρέπουμε τον ευθύ λόγο σε πλάγιο

«Η ιπτάμενη σκάφη»

Ο Πίκος Απίκος, ρεπόρτερ της εφημερίδας *Τρέχα Γύρευε*, παλιότερα είχε αποκαλύψει όλα τα συναρπαστικά γεγονότα που συμβαδίζουν την ιστορία της Φρουτοπίας. Η Φρουτοπία, για όσους δεν το ξέρουν, είναι ο τόπος όπου τα φρούτα κήρυξαν την ανεξαρτησία τους και ορκίστηκαν να μην αφήσουν ποτέ μανάβη πόδι να πατήσει στον τόπο τους.

2.

Σας άρεσε η εικονογραφημένη ιστορία που διαβάσατε για την περιπέτεια του Πίκου Απίκου; Θα θέλατε να τη διηγηθείτε και σ' ένα φίλο σας που δεν την έχει διαβάσει; Γράψτε λοιπόν την ιστορία προσέχοντας να φαίνονται με λόγια όλες οι πληροφορίες και οι λεπτομέρειες των εικόνων: σκηνές, χώρος, χρόνος, συναισθήματα, εκφράσεις προσώπου, χειρονομίες, ένταση φωνής κτλ.

Επίσης, πρέπει να κάνετε τον ευθύ λόγο πλάγιο, εφόσον δε μιλούν για τα ίδια τα πρόσωπα της ιστορίας αλλά μεταφέρετε εσείς τα λόγια τους. Προσέξτε τις αλλαγές που πρέπει να κάνετε από τον ευθύ στον πλάγιο λόγο (αλλαγή προσώπου ή χρόνου κ.ά.).

Για να βοηθηθείτε βρείτε τα κύρια στοιχεία της ιστορίας:

- ➡ πού συμβαίνουν όσα μας αφηγείται η ιστορία
- ➡ ποιος είναι ο βασικός ήρωας και ποια άλλα πρόσωπα παίρνουν μέρος
- ➡ ποιες είναι οι ενέργειές τους (τι κάνουν)
- ➡ τι σκέφτονται και τι αισθάνονται

3. Σχεδιασμοί που αφορούν την Κριτική Πλαισίωση

Εδώ ο στόχος είναι να γίνει προσπάθεια κριτικής θεώρησης-ερμηνείας ενός κειμένου με βάση την ένταξή του στο κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο, μέσα στο οποίο παράγεται και λειτουργεί.

Παρουσιάζονται περιπτώσεις στις οποίες γίνεται προσπάθεια να ασκηθούν οι μαθητές/τριες **όχι μόνο στην αποκωδικοποίηση των κειμενικών χαρακτηριστικών** αλλά και στη **συνειδητοποίηση της κοινωνικοπολιτισμικής τους απήχησης** (Collins & Blot, 2003· Kostouli, 2005· Kress, 1998)

3: Κριτική πλαισίωση

Υ.

α. Συζητήστε με τους συμμαθητές σας ποια από τις τέσσερις διαφημίσεις σάς άρεσε περισσότερο και γιατί. Ακόμα, ποια νομίζετε ότι μας πληροφορεί καλύτερα για τη χρησιμότητα του προϊόντος που διαφημίζει;

β. Βρείτε μερικά από τα πλεονεκτήματα του κάθε προϊόντος, όπως τα παρουσιάζει καθεμία από τις τέσσερις διαφημίσεις. Υπάρχουν άραγε μειονεκτήματα; Γιατί δε μαθαίνουμε τίποτα γι' αυτά;

3: Κριτική πλαισίωση

2. α. Οι λευκοί πρότειναν στους Ινδιάνους να αγοράσουν τη γη τους. Ο αρχηγός των Ινδιάνων από την αρχή κιόλας του κειμένου τονίζει:

Η ιδέα (ν' αγοράσετε ή να πουλήσετε τον ουρανό ή τη ζεστασιά της γης) μάς φαίνεται παράξενη.

Αυτή είναι η θέση του, η άποψή του. Σκοπός του είναι να πείσει λογικά. Για το σκοπό αυτό, την άποψή του την αιτιολογεί λέγοντας:

Επειδή ακριβώς δε μας ανήκουν η θροσιά του αέρα και η διαύγεια του νερού...

Στη συνέχεια, σε όλο το κείμενο, δίνει και άλλους λόγους για τους οποίους, κατά τη γνώμη του, η γη και ο ουρανός δεν μπορούν να πουληθούν. Βρείτε άλλους δύο λόγους με τους οποίους προσπαθεί να πείσει λογικά και χρησιμοποιήστε σε μια φράση τον καθένα, όπως στο παράδειγμα:

Δεν μπορούμε να αγοράσουμε ή να πουλήσουμε τη γη, επειδή η γη δεν ανήκει στον άνθρωπο, ο άνθρωπος ανήκει στη γη.

β. Ο Ινδιάνος, για να πείσει το «λευκό αρχηγό», χρησιμοποιεί φράσεις που δείχνουν τα συναισθήματα των Ινδιάνων απέναντι στη φύση και μπορούν να συγκινήσουν. Για παράδειγμα, προσπαθεί να προκαλέσει το φόβο για τη συμπεριφορά του λευκού απέναντι στη φύση, λέγοντας:

Η απληστία του λευκού θα καταβροχθίσει τη γη και δε θ' αφήσει πίσω της παρά μια έρημο.

Βρείτε παρόμοιες φράσεις του Ινδιάνου και πείτε ποιο συναίσθημα σας προκαλούν (συγκίνηση, φόβο, χαρά, λύπη).

1.Σχεδιασμοί που αφορούν τη Μετασχηματισμένη Πρακτική

Εδώ ο στόχος είναι να ενθαρρύνεται κατά την παραγωγή λόγου, προφορικού και γραπτού, η μεταφορά, προσαρμογή και ένταξη του παραγόμενου κειμένου σε ανάλογο ή διαφορετικό -από εκείνο του αρχικού προς επεξεργασία κειμένου που προηγήθηκε- επικοινωνιακό, άρα και κοινωνικοπολιτισμικό, πλαίσιο.

Θεωρήθηκε, προκειμένου να πραγματώνονται τα παραπάνω, ότι θα πρέπει:

- να υπάρχει πρόβλεψη **επικοινωνιακών και αλληλεπιδραστικών δραστηριοτήτων** για την παραγωγή λόγου
- να διατίθεται **χρόνος και υποστήριξη για την επεξεργασία του γραπτού λόγου** των μαθητών/τριών.

Για κάθε δραστηριότητα παραγωγής λόγου (προφορικού ή γραπτού) θεωρείται ότι θα πρέπει:

- να θέτει προς **επίλυση** ή να οδηγεί στη λύση κάποιου διαφορετικού –σε σχέση με το αρχικό κείμενο- **επικοινωνιακού προβλήματος**

- να ορίζεται παράλληλα **το επικοινωνιακό πλαίσιο** (κυρίως ο σκοπός σε σχέση με το κοινωνικό και το πολιτισμικό περικείμενο και ο αποδέκτης/παραλήπτης) του ζητούμενου κειμένου, στοιχεία που καθοδηγούν για τη δομή του, την οργάνωση και τα ανάλογα γλωσσικά μέσα

- να προβλέπεται **διαδικασία τριών σταδίων για την παραγωγή γραπτού λόγου** και να παρέχεται η ανάλογη απαραίτητη στήριξη/καθοδήγηση.

- να ενθαρρύνονται επικοινωνιακές δραστηριότητες σύνδεσης με τον κοινωνικό χώρο (**διαθεματικές**)

4α. Δραστηριότητες μετασχηματισμένης πρακτικής

Στη συνέχεια παρουσιάζονται δραστηριότητες παραγωγής γραπτού και προφορικού λόγου, που **θέτουν κάποιο επικοινωνιακό πρόβλημα προς επίλυση, ορίζοντας παράλληλα το επικοινωνιακό πλαίσιο του ζητούμενου κειμένου.**

4β: Δραστηριότητες παραγωγής προφορικού λόγου με επικοινωνιακό πλαίσιο

4. Παρατηρήστε τις φωτογραφίες και μιλήστε στην τάξη για το πώς ήταν τα κτίσματα που βλέπετε άλλοτε και τώρα.

Θεσσαλονίκη:
Η μητρόπολη και η οδός Μητροπόλεως
προπολεμικά (πάνω) και σήμερα (κάτω)

Θεσσαλονίκης Εγκόλπιον,
εκδ. Εξάντας, Αθήνα, 1997

4γ: Δραστηριότητες παραγωγής γραπτού λόγου με επικοινωνιακό πλαίσιο

3. Διοργανώνεται στην τάξη σας ένας διαγωνισμός με θέμα «Ένα κτίριο με ιδιαίτερη σημασία για την περιοχή». Το κτίριο αυτό μπορεί να είναι παλιό, με ιστορική σημασία (μπορεί να σας βοηθήσει το μάθημα της Ιστορίας) ή σύγχρονη κατασκευή. Το κείμενό σας δε χρειάζεται να ξεπερνάει τις 150 λέξεις.

Μπορείτε να πείτε:

- ⇒ πού είναι / πότε χτίστηκε / ποια είναι η ιστορία του / πώς το γνωρίσατε
- ⇒ πώς είναι απ' έξω και πώς από μέσα (ποια γενική εντύπωση σας δημιουργεί, ποια είναι τα γενικά χαρακτηριστικά της αρχιτεκτονικής του, από τι υλικά είναι φτιαγμένο, πόσους και ποιους χώρους έχει, ποια είναι και πώς είναι τα αντικείμενα που συναντάει κανείς μέσα στο κτίσμα)
- ⇒ αν ζουν ή έζησαν κάποια πρόσωπα σ' αυτό και αν ξέρετε κάτι για τη ζωή τους
- ⇒ πώς νιώθετε κάθε φορά που βρίσκεστε εκεί

Αν θέλετε να κάνετε την περιγραφή σας πιο ζωντανή, χρησιμοποιήστε ενεστώτα, λέξεις ή φράσεις που φανερώνουν τόπο και όσο περισσότερα επίθετα μπορείτε.

4β. Διαθεματικές δραστηριότητες

Οι διαθεματικές δραστηριότητες θεωρήθηκε σημαντικό να διερευνηθούν ξεχωριστά από τις υπόλοιπες δραστηριότητες παραγωγής λόγου γιατί είναι εκείνες οι οποίες κατ' εξοχήν **απαιτούν αυθεντική χρήση της γλώσσας και σύνδεση με την κοινωνία.**

4ε: Διαθεματικές δραστηριότητες με επικοινωνιακό πλαίσιο

4. Μπορείτε κι εσείς να πραγματοποιήσετε μια έρευνα, όπως αυτή που έκανε το Κέντρο Έρευνας και Πρόληψης Παιδικών Ατυχημάτων. Το θέμα της έρευνάς σας μπορεί να είναι «Τα παιδικά ατυχήματα στο σχολείο».

Θα πρέπει να ακολουθήσετε το σχεδιάγραμμα:

- Ορίζετε τις ηλικιακές ομάδες στις οποίες θέλετε να κάνετε την έρευνά σας. Μια ομάδα μπορεί να είναι τα παιδιά της Α' και Β' τάξης, δεύτερη ομάδα τα παιδιά της Γ' και Δ' τάξης και τρίτη ομάδα τα παιδιά της Ε' και Στ' τάξης. Το δείγμα σας είναι έτοιμο!
- Φτιάχνετε ένα ερωτηματολόγιο και ζητάτε από τους συμμαθητές σας να αναφέρουν σε αυτό ένα ατύχημα που τους έχει συμβεί, τον τόπο όπου τους έχει συμβεί, την αιτία και τα αποτελέσματα του ατυχήματος.
- Συγκεντρώνετε τις απαντήσεις των ερωτηματολογίων και μετράτε τις διαφορετικές περιπτώσεις για κάθε ηλικιακή ομάδα ξεχωριστά. Για παράδειγμα, 10 παιδιά από την Α' και Β' τάξη απάντησαν ότι έχουν πέσει από τη σκάλα.
- Φτιάχνετε στατιστικούς πίνακες, όπως έχετε μάθει στο μάθημα των Μαθηματικών.
- Βγάζετε συμπεράσματα από την έρευνά σας και τα γράφετε για τον πίνακα ανακοινώσεων του σχολείου σας ή γράφετε ένα άρθρο στη σχολική εφημερίδα.

Καλή επιτυχία!

4γ. Δραστηριότητες παραγωγής γραπτού λόγου στις οποίες υπάρχει καθοδήγηση για τα 3 στάδια συγγραφής

Εδώ θα πρέπει από τον τρόπο που δίνονται οι δραστηριότητες παραγωγής γραπτού λόγου να διαγράφονται **τα τρία στάδια συγγραφής**: το στάδιο του σχεδιασμού, το στάδιο της παραγωγής μιας πρώτης εκδοχής του κειμένου και το στάδιο της επεξεργασίας της πρώτης εκδοχής με στόχο τη δημιουργία του τελικού κειμένου.

καθοδήγηση για το πρώτο στάδιο

(του σχεδιασμού του κειμένου)

- δραστηριότητες στις οποίες την εκφώνηση αναφέρονται τα **βασικά κειμενικά χαρακτηριστικά** (τα **στοιχεία δομής** και τα κατάλληλα **γλωσσικά μέσα** για την παραγωγή του συγκεκριμένου κάθε φορά κειμενικού είδους).

4δ: Καθοδήγηση για τα 3 στάδια συγγραφής

5. Κοντά στην περιοχή σας έχει δημιουργηθεί ένας καταυλισμός όπου φιλοξενούνται πρόσφυγες διωγμένοι από διάφορες χώρες. Όμως κάποιοι θέλουν να τους διώξουν. Η τάξη σας, λοιπόν, αποφασίζει να ζητήσει από το δήμαρχο να συνεχίσουν οι πρόσφυγες να φιλοξενούνται στον καταυλισμό και να τους βοηθήσει να βελτιώσουν ακόμα περισσότερο τις συνθήκες ζωής τους. Ετοιμάστε την επιστολή που ακολουθεί, με σκοπό να πείσετε λογικά αλλά και να συγκινήσετε το δήμαρχο.

Μην ξεχάσετε:

Στην επιστολή χρειάζεται να πείτε τις απόψεις σας και να τις αιτιολογήσετε:

- ➡️ πώς ζουν τώρα οι πρόσφυγες στον καταυλισμό
- ➡️ γιατί δεν πρέπει να τους διώξουν
- ➡️ γιατί είναι σωστό να τους βοηθήσουμε να φτιάξουν τη ζωή τους

Φροντίστε να χρησιμοποιήσετε:

- ➡️ αιτιολογικές προτάσεις
- ➡️ σκέψεις και φράσεις που θα συγκινήσουν το δήμαρχο
- ➡️ ρήματα και φράσεις που φανερώνουν την άποψή σας
- ➡️ λέξεις όπως βέβαια, φυσικά, λοιπόν, τελικά

Καθοδήγηση για το τρίτο στάδιο

(επεξεργασία της πρώτης εκδοχής του κειμένου)

ο πίνακας που παρατίθεται στο τέλος της πρώτης ενότητας κάθε τεύχους, ισχύει για όλες τις δραστηριότητες παραγωγής γραπτού λόγου και περιλαμβάνει οδηγίες για τη βελτίωση του κειμένου και την παραγωγή της τελικής του μορφής

οι επαναληπτικοί πίνακες στο τέλος κάθε ενότητας με τα βασικά κειμενικά χαρακτηριστικά για την παραγωγή των ειδών που διδάχτηκαν στη συγκεκριμένη ενότητα

4δ: Καθοδήγηση για τα 3 στάδια συγγραφής

Διορθώνω το γραπτό μου

I. Πώς περιγράφουμε ένα κτίσμα

Γράφουμε:

- Πού βρίσκεται.
- Πότε χτίστηκε, ποια είναι η ιστορία του.
- Πώς είναι το κτίσμα, καθώς η περιγραφή μας προχωράει από τα έξω προς τα μέσα (ποια γενική εντύπωση δημιουργεί, ποια είναι τα γενικά χαρακτηριστικά της αρχιτεκτονικής του, από τι υλικά είναι φτιαγμένο, πόσους και ποιους χώρους έχει, ποια είναι και πώς είναι τα αντικείμενα που συναντάει κανείς μέσα στο κτίσμα).
- Ζουν ή έζησαν κάποια πρόσωπα σε αυτό; Γνωρίζουμε κάτι για τη ζωή τους;
- Ποια συναισθήματα ή σκέψεις μάς προκαλεί το κτίσμα.

Χρησιμοποιούμε:

- Ενεστώτα (συνήθως) ρημάτων.
- Επίθετα και επιθετικούς προσδιορισμούς.
- Τοπικούς προσδιορισμούς.

Κάθε φορά που γράφω ένα κείμενο το ξαναδιαβάζω. Προσέχω όλα τα παρακάτω και διορθώνω όσα χρειάζονται. (Μπορεί να χρειαστεί να ξαναγράψω κάποια μέρη του κειμένου μου.)

1. Ποιος ήταν ο σκοπός μου; Τον πέτυχα; (Συμβουλευτείτε τα σημεία που προτείνονται για ανάπτυξη στην εκφώνηση της εργασίας παραγωγής γραπτού λόγου κάθε φορά και τους επαναληπτικούς πίνακες στο τέλος της κάθε ενότητας.)
2. Οργάνωσα το γραπτό μου σε παραγράφους;
3. Πώς είναι η ορθογραφία; Χρησιμοποίησα το λεξικό μου;
4. Χρησιμοποίησα σωστά τις τελείες και τα κόμματα;
5. Χρησιμοποίησα πολλές διαφορετικές λέξεις ή έχω επαναλάβει συχνά τις ίδιες λέξεις;
6. Τι μου άρεσε περισσότερο απ' όσα έγραψα;
7. Τι θα μπορούσα να έχω γράψει καλύτερα; Πώς μπορώ να το γράψω τώρα;
8. Τι θα μπορούσα να γράψω ακόμα; Τι θα μπορούσα να αφαιρέσω;
9. Θα καταλάβουν το κείμενο οι συμμαθητές μου;
10. Ποια σημεία θα τους αρέσουν περισσότερο και ποια λιγότερο;
11. Πώς είναι η εμφάνιση του γραπτού μου; Είναι καθαρό και καλογραμμένο; Μπορεί να το διαβάσει κανείς εύκολα;

4δ: Δραστηριότητες παραγωγής πολυτροπικών κειμένων

Εδώ παρουσιάζονται δραστηριότητες παραγωγής κειμένων, κατά τις οποίες ζητείται τα προς παραγωγή από τους μαθητές/τριες κείμενα να είναι πολυτροπικά (π.χ. οδηγίες για εικονογράφηση κειμένων, δημιουργία εικονογραφημένων ιστοριών, αφισών, καρτών, διαφημίσεων, δραματοποιήσεις, ηχογραφήσεις, βιντεοσκοπήσεις κτλ.), καθώς αυτό θεωρείται ως βασικό στοιχείο πρακτικής εντασσόμενης στους πολυγραμματισμούς.

4στ: Δραστηριότητες παραγωγής πολυτροπικών κειμένων

ΕΘΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ
2003-2004

Η ΧΩΡΑ ΤΩΝ ΠΟΥΛΙΩΝ

ΑΠΟ ΤΟΥΣ «ΟΡΝΙΘΕΣ» ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΗ

Διασκευή-Σκηνοθεσία
ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΑΤΣΟΠΟΥΛΟΣ

Σκηνικά - Κόστούμια
ANNA ΜΑΧΑΙΡΙΔΑΝΑΚΗ

Μουσική
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΕΚΚΑΣ

Χορογραφία
ANTANIEL ΛΟΜΜΕΛ

Φωτισμοί
ΝΙΚΟΣ ΚΑΒΟΥΚΙΔΗΣ

Μουσική Διδασκαλία
ΟΛΥΜΠΙΑ ΚΥΡΙΑΚΑΚΗ

Παίζουν (με σειρά εμφάνισης) οι ηθοποιοί:
**ΝΙΚΟΣ ΔΗΜΗΤΡΑΤΟΣ · ΣΠΙΤΗΡΗΣ ΤΖΕΒΕΛΕΚΟΣ
ΚΩΣΤΑΣ ΔΑΡΛΑΞΗΣ · ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΑΤΣΟΠΟΥΛΟΣ
ΕΛΕΝΗ ΤΣΑΓΚΑΡΑΚΗ · ΣΠΥΡΟΣ ΒΑΣΙΛΑΝΟΣ
ΕΛΕΝΑ ΑΡΒΑΝΙΤΗ · ΛΙΛΙΑ ΜΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΥ
ΚΥΡΙΑΚΗ ΡΩΜΑΝΟΥ · ΣΠΥΡΟΣ ΚΩΤΣΟΠΟΥΛΟΣ
ΑΝΤΡΕΑΣ ΒΑΡΟΥΧΑΣ «οι άλλοι»**

Πληροφορίες: ΠΑΙΔΙΚΟ ΣΤΕΚΙ
Τηλ.: 210 3301880
Ταχυδ: Πανεπιστημίου 46,
τηλ.: 210 3301881 www.n-t.gr

10. Ετοιμάζετε στο σχολείο σας μια θεατρική παράσταση με ηθοποιούς και συντελεστές από την τάξη σας και σκηνοθετή το/τη δάσκαλό/ δασκάλα σας. Χρειάζεται λοιπόν να ετοιμάσετε όλα τα ενημερωτικά κείμενα για την παράσταση. Χωριστείτε σε ομάδες και ξεκινήστε.

γ. Όσο περισσότεροι μάθουν για την παράστασή σας, τόσο μεγαλύτερη επιτυχία θα έχει. Βάλτε τη φαντασία σας να δουλέψει και δημιουργήστε μια αφίσα που θα τη δουν και έξω από το σχολείο σας. Πρέπει να αναφέρετε σύντομα όσα χρειάζεται κάποιος για να έρθει στην παράσταση (τίτλος, συγγραφέας, τόπος, χρόνος, ποιος οργανώνει την παράσταση). Επίσης, είναι πολύ σημαντικό να τραβήξετε την προσοχή με το μέγεθος και το είδος των γραμμάτων (τυπογραφικοί χαρακτήρες), με έντονα χρώματα, με δυνατές αντιθέσεις, με εντυπωσιακές εικόνες ή φωτογραφίες και ό,τι άλλο σκεφτείτε. Δείτε το παράδειγμα της σελίδας 50.

Μην ξεχνάτε ότι οι χώροι όπου τοποθετείται μια αφίσα είναι δημόσιοι και με μεγάλη κίνηση και γι' αυτό πρέπει να τραβάει εύκολα την προσοχή.

3. Φανταστείτε τη συνέχεια του ταξιδιού του Πίκου Απίκου και συμπληρώστε την εικονογραφημένη ιστορία:

- πρώτα σκεφτείτε τι μπορεί να έγινε μετά την απογείωση και σε ποια περιπέτεια βρέθηκε (μπορεί να άρχισε καταιγίδα ή μπορεί να τελείωσαν οι μπαταρίες κ.ά.)
- έπειτα ζωγραφίστε την περιπέτειά του σε τετράγωνο
- τέλος, βάλτε τα λόγια του ή τις σκέψεις του σε μπαλονάκια (εάν συνάντησε κι άλλους, φτιάξτε διαλόγους)

Μπορείτε να φωτοτυπήσετε τη δουλειά σας και να φτιάξετε ένα βιβλίο με τις εικονογραφημένες ιστορίες της τάξης.